SPIS TREŚCI

Wprowadzenie (*Tadeusz Sangowski*) 5

Witold JAWORSKI
Podstawy terminologii ratingów ubezpieczeniowych 9

Andrzej LIWACZ
Alternatywne do ubezpieczeń gospodarczych metody finansowania ryzyka 25

Jacek LISOWSKI
Możliwości zabezpieczenia przedsiębiorców przed następstwami ryzyka kredytowego 55

Katarzyna ŻETECKA
Struktura zaangażowania kapitałów zagranicznych w polskim sektorze ubezpieczeniowym w latach 1995-1998 74

Piotr MILEWSKI
Towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych a ubezpieczeniowe spółki akcyjne – na podstawie niemieckiego systemu ubezpieczeniowego 90

Małgorzata CZERNY
Broker ubezpieczeniowy w polskim systemie ubezpieczeń – problemy cywilnoprawne 109

Waldemar KUŁAGOWSKI
Ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej zawodowej 133

Sławomir MAZURKIEWICZ
Metody ustalania składki reasekuracyjnej 162

Magdalena OSAK, Joanna RATAJCZAK, Monika RATAJCZAK
Reforma ubezpieczeń społecznych i jej wpływ na sytuację polskich przedsiębiorstw 177

Krzysztof ŁYSKAWA
Grupowe ubezpieczenia na życie we współczesnym systemie zabezpieczenia emerytalnego 213

WPROWADZENIE

Problematyka ubezpieczeń (tak społecznych, jak i gospodarczych) ma szczególne znaczenie w warunkach gospodarki rynkowej. Cechą immanentną tej gospodarki jest działanie uczestniczących w niej podmiotów w warunkach ryzyka. Ubezpieczenia uważane są, nie bez słuszności, za najbardziej efektywną metodę finansowania negatywnych skutków ryzyka.

Zmiany ustrojowo-gospodarcze, jakie zachodzą obecnie w Polsce, stawiają poważne zadania dla problematyki naukowej związanej z dziedziną ubezpieczeń. Chodzi tu przede wszystkim o jak najszybsze dostosowanie tej dziedziny do współczesnych warunków gospodarki rynkowej. Stąd też problematyka ubezpieczeń, która w poprzednim systemie była nie tylko zaniedbana, ale i poważnie ograniczona, staje się przedmiotem szczególnego zainteresowania zarówno nauki, jak i praktyki gospodarczej.

W zakresie badań naukowych czołową rolę w Polsce zajmuje Katedra Ubezpieczeń Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, która jest zarazem najstarszą (w roku 1998 obchodziła pięćdziesięciolecie swego istnienia) i największą jednostką w dziedzinie ubezpieczeń w Polsce. Szczególnie trzeba podkreślić szerokie włączenie w problematykę badawczą Katedry Ubezpieczeń zarówno młodych pracowników naukowo-dydaktycznych, jak i studentów. Obrazuje to skład autorski niniejszego zeszytu oraz problematyka opracowań w nim zawartych.

Zeszyt ten obejmuje dziesięć opracowań przygotowanych przez młodych pracowników naukowych Katedry oraz studentów specjalności ubezpieczeniowej Akademii Ekonomicznej w Poznaniu. Oparte są one nie tylko na własnych badaniach literaturowych, ale także na badaniach empirycznych związanych tak z systemem ubezpieczeń gospodarczych, ubezpieczeń społecznych, jak i z przemianami światowego i polskiego rynku ubezpieczeń.

Zeszyt otwiera artykuł Witolda Jaworskiego – jest on próbą usystematyzowania najważniejszych pojęć związanych z ratingiem ubezpieczeniowym. Rating ubezpieczeniowy jest to jeden z zasadniczych problemów, który wraz z rosnącym stopniem skomplikowania rynku ubezpieczeniowego stwarza konieczność wprowadzenia systemów oceny zakładów ubezpieczeniowych oraz ich produktów pod kątem ich sytuacji ekonomiczno-finansowej i jakości. Opraco-

wanie W. Jaworskiego jest dobrą bazą do dalszych badań z tego zakresu (takie badania są już realizowane w Katedrze Ubezpieczeń w pracy badawczej zleconej przez Komitet Badań Naukowych pt. „Rating jako narzędzie oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej zakładu ubezpieczeń").

Bardzo interesujący jest artykuł Andrzeja Liwacza, w którym dokonano nie tylko syntetycznej prezentacji tzw. alternatywnych do ubezpieczeń gospodarczych metod finansowania ryzyka (takich jak: finansowanie typu captive, asekuracja ograniczonego ryzyka oraz finansowanie przez rynki kapitałowe – derywaty ubezpieczeniowe oraz sekuratyzacja ryzyka ubezpieczeniowego), ale podjęto również próbę odpowiedzi, które z tych metod należy uznać za odmienne w stosunku do ubezpieczeń gospodarczych, a które są wyłącznie innowacjami ubezpieczeniowymi (nowymi produktami ubezpieczeniowymi). Zagadnienie to zostało przedstawione od strony teoretycznej, na podstawie obszernej literatury obcojęzycznej.

Artykuł Jacka Lisowskiego zwraca uwagę na zagadnienie „risk management" w odniesieniu do ryzyka kredytowego w przedsiębiorstwie. Celowi temu powinno służyć przedstawione w opracowaniu kompleksowe działanie, przy którym suma kosztów na działalność prewencyjną, składki ubezpieczeniowe oraz koszty administrowania „risk managenent" powinny być niższe od uzyskanych korzyści – w postaci strat, jakie przedsiębiorstwo poniosłoby w normalnych warunkach, a jakie faktycznie poniosło przy stosowaniu technik „risk management".

Analiza polskiego rynku ubezpieczeniowego w latach 1995-1998 pod kątem zaangażowania w nim kapitałów zagranicznych zawiera artykuł Katarzyny Żeteckiej. Poza analizą struktury zaangażowanych kapitałów zagranicznych w polskim sektorze ubezpieczeń, Autorka zwraca uwagę jednocześnie na ujemne i pozytywne strony tego zjawiska.

Rozwój polskich ubezpieczeń nie może odbywać się bez uwzględnienia czynników zewnętrznych kreowanych przez gospodarki krajów sąsiadujących z Polską. Z tego względu istotne jest poznanie niemieckiego systemu ubezpieczeń gospodarczych, które zostało zaprezentowane w artykule Piotra Milewskiego.

Krytycznej ocenie poddano instytucję brokera ubezpieczeniowego w polskim systemie ubezpieczeniowym w artykule Małgorzaty Czerny. Właściwe umocowanie prawne i zgodne z prawem funkcjonowanie instytucji brokerów ubezpieczeniowych jest niezwykle ważne dla rozwoju i sprawnego funkcjonowania rynku ubezpieczeniowego w Polsce.

Problematyce odpowiedzialności cywilnej zawodowej poświęcony jest artykuł Waldemara Kułagowskiego. Przedstawiono w nim stan rozwoju tych ubezpieczeń w rozwiniętych gospodarczo krajach oraz na tym tle ubezpieczenia OC zawodowego w Polsce, gdzie jest ono dopiero w początkowej fazie rozwoju.

Wskazano, jakie podstawowe elementy mają wpływ na zakres odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń z tytułu umowy ubezpieczenia OC zawodowego, których uwzględnienie może dopiero stanowić o przydatności tego ubezpieczenia w praktyce.

Opracowanie Sławomira Mazurkiewicza ukazuje metody ustalenia składki reasekuracyjnej – jednej z najważniejszych determinant ceny umowy reasekuracji. Szczególną uwagę poświęcono metodom kalkulacji składki w reasekuracji nieproporcjonalnej, takim jak burning cost (uwzględniającej dotychczasowy przebieg szkodowości), ekspozycji (opartej na strukturze portfela) oraz scenariusza (opartej na tzw. cyklach szkodowych). Ponadto w artykule tym poruszono problem związany z obliczaniem tzw. składki odnowieniowej (odnawiającej limit odszkodowawczy reasekuratora).

Celem opracowania Magdaleny Osak, Joanny Ratajczak i Moniki Ratajczak (studentek Ubezpieczeniowego Studenckiego Koła Naukowego) jest przedstawienie i ocena założeń nowego systemu ubezpieczeń społecznych w stosunku do rozwiązań starego systemu. Szczególną uwagę (zgodnie z tytułem) zwrócono na wpływ wprowadzanej reformy na funkcjonowanie i sytuację polskich przedsiębiorstw. Największą rolę w tym zakresie odgrywa II i III filar zreformowanego systemu emerytalnego.

Podobnej problematyce, zawężonej do ubezpieczeń grupowych na życie, poświęcony został artykuł Krzysztofa Łyskawy. Grupowe ubezpieczenia na życie wobec problemu starzenia się społeczeństwa, wzrostu poczucia zagrożenia finansowego, braku wystarczającego zabezpieczenia ze strony obowiązkowych segmentów ubezpieczeń społecznych (I i II filaru) oraz rosnącego poziomu świadomości ubezpieczeniowej i wykorzystania nowoczesnych metod zarządzania zasobami ludzkimi będą nabierać coraz większego znaczenia we współczesnych systemach ubezpieczeniowych.

Przedmiot i zakres ubezpieczeń jako dyscypliny naukowej w warunkach gospodarki rynkowej w Polsce kształtuje się stopniowo, czego wyrazem jest między innymi ukazywanie się nowych prac zawierających rezultaty badań empirycznych. Można wyrazić przekonanie, iż zawarte w tym zeszycie naukowym przyczynki młodych adeptów nauki ubezpieczeniowej w jakimś przynajmniej stopniu przyczynią się do rozwoju i szerszego zainteresowania nauką ubezpieczeniową.

Tadeusz Sangowski